

HADTÖRTÉNELMI KÖZLEMÉNYEK

Az alapítás éve
1888

135. ÉVFOLYAM • BUDAPEST • 2022. 1. SZÁM

A HADTÖRTÉNETI INTÉZET ÉS MÚZEUM FOLYÓIRATA

KÖZLEMÉNYEK

BÁCSATYAI DÁNIEL

SÁMSONTÓL JAKABIG: KÉT KISEBB LOVAGREND A 13. SZÁZADI MAGYAR KIRÁLYSÁGBAN

Az első ezredforduló idején kereszténnyé váló Magyar Királyság már a 11. századtól kezdve a szentföldi zarándoklatok fontos állomása volt, s a század végétől a szárazföldi útvonalat választó kereszties hadak is Szent István országán vonultak át.¹ Nem véletlen, hogy éppen a kereszties államok fénykorában fűződtek házassági szálak az Árpádok és a frank *Outremer*², valamint a kereszties vállalkozások élén álló Francia Királyság között. A bizánci udvarban élő Béla herceg – a későbbi III. Béla király – szentföldi felesége révén nemcsak az antiochiai fejedelmekkel került rokonságba, hanem pártfogójával, I. Manuél császárral is; második házassága, amelyet az angol trónörökös, Henrik özvegyével – II. Fülöp francia király testvérével – kötött, Európa-szerte nagy nyilvánosságot kapott. Egy emberöltővel később Béla király idősebb fia és örököse, Imre a Földközi-tenger nyugati medencéjéből, Aragóniából származó Konstanciával házasodott össze, két évtized múltán pedig a fiatalabb fiú, II. András a Magyar Királyság befolyási övezetének közvetlen szomszédságában felbukkanó új államalakulat, a Bizánc örökébe lépő Latin Császárság uralkodósaládjából hozott magának feleséget.

II. András gyermekei kiházásításakor is kísérletet tett arra, hogy folytassa apja, III. Béla király messzi nyugatra tekintő dinasztikus politikáját: legidősebb fiának vélhetően az angol udvarban keresett menyasszonyt 1212–1213-ban,³ s lelete alkonyán leányát, Jolántát I. Jakab aragóniai királlyal házasította össze. A kereszties hadjáratot és a távoli dinasztikus kapcsolatok létesítését megelőző diplomáciai tárgyalások során olyan egyetemet végzett, rendkívül művelt főpapokra számíthatott, akik közül hárman bizonyosan a Nyugat szülőttei voltak: Róbert esztergomi érsek a liège-i egyházmegyéből,⁴ Rajnáld erdélyi püspök a normandiai Belleville-ből,⁵ Bertalan pécsi püspök pedig Burgundiából származott.⁶

A Magyar Királyság integrációja a lovag- és betegápolórendek megtelepedésében is tetten érhető. A johanniták, a templomosok vagy a Német Lovagrend magyarországi

¹ *Veszprémy* 2017.

² A közel-keleti kereszties államok francia megnevezése.

³ *Bácsatyai* 2017a.

⁴ Albericus: *Chronica*, 920. o.

⁵ Rubruck: *Itinerarium*, 287. o.

⁶ Pályájáról lásd *Kosztá* 1994.

tevékenysége jól ismert,⁷ annál rejtélyesebb azonban az olyan rendek története, amelyekről csupán egy-egy hazai forrás ad hírt. Ezek közé tartozik Szent Sámson rendje, amelynek történetére az utóbbi évtizedekben némileg több figyelem irányult – a rend európai históriáját azonban a források hiánya miatt továbbra is sűrű homály borítja.⁸ Nem ígérhetem, hogy a köd írásom végére feloszlik majd; mégis érdemes áttekinteni, hogy mit is tudunk a sámsoniták és a Magyar Királyság kapcsolatáról, hátha választ nyerünk bizonyos kérdésekre.

A Sámson Rend magyarországi történetének forrásai kivétel nélkül a Vatikáni Levéltárban találhatóak. 1233-ban a rend mestere is jelen volt, amikor az esztergomi stefanita rendház ispotályában II. András megesküdütt a Jakab pápai legátussal kötött egyezmény megtartására.⁹ Nem lehetetlen, hogy a Sámson Rendnek itt, Esztergomban volt rendháza, s pusztán ezért szerepel a rend mestere az esztergomi oklevél tanúnévsorában. A jelenlévők között ugyanis egy másik – az országos politikában ugyancsak jelentéktelen szerepet játszó – személy, a Szent Lázár-rendház mestere is feltűnik; e rendház pedig éppen Esztergom egyik külvárosában feküdt.¹⁰ A második dokumentum 1236-ból származik, s ebben IX. Gergely pápa arra figyelmeztette IV. Béla királyt, hogy szolgáltassa vissza azokat a birtokokat, amelyeket röviddel apja halála után vett el a ciszterciektől, a johannitáktól, a templomosoktól, valamint Szent Lázár és Szent Sámson rendjeitől.¹¹ Végül egy harmadik, 1244-ben keletkezett forrás ismét említést tesz a rend magyarországi birtokairól;¹² erről az oklevélről a későbbiekben még szó lesz.

Szent Sámson rendje a konstantinápolyi Szent Sámson Ispotályról kapta a nevét, amelyet a latin lovagok a város 1204. évi eleste után továbbra is eredeti rendeltetésének megfelelően használtak. Az ispotály alapítását állítólag Justinianus császár Sámson nevű orvosa ösztönözte, ám nyomós érvek szólnak amellett, hogy az intézmény, amely a város legnagyobb kórháza volt, már a 4. században is állt.¹³ A rend 1208-ban már bizonyosan létezett; minden valószínűség szerint 1206 és 1207 között alapította Flandriai Henrik, az energikus latin császár, aki 1210 márciusa előtt a trákiai Garella erődjét adományozta az ispotálynak.¹⁴ Az alapító személyénél jóval vitathatóbb kérdés azonban az, hogy a sámsoniták vajon mennyire tekinthetők katonáskodó rendnek. A fennmaradt dokumentumok közül csupán egyetlen utal arra, hogy a konstantinápolyi ispotály köré lovagrend szerveződhetett: III. Honorius pápa 1222-ben engedélyt adott

⁷ Pl. Hunyadi 2010.; Hunyadi 2012.; Pósnán 2019; Stossek 2006. Az ugyancsak szentföldi alapítású Szent Sír Kanonokrendről lásd Kurecskó – Stossek 1998. A II. Géza által alapított stefanita lovagrendről: Boroviczény 1991–1992.

⁸ Stathakopoulos 2006. és Van Tricht 2011. 343–347. o.

⁹ VMHH I. 119. o.

¹⁰ ÁMTF II. 282. o.

¹¹ VMHH I. 142. o.

¹² Reg. Inn. IV., I. 124. o. (no. 730.)

¹³ Miller 1990.

¹⁴ Van Tricht 2011. 343. o.

arra, hogy a sámsoniták a Latin Császárság védelmében fegyvert ragadjanak s lóra üljenek¹⁵ – e pápai oklevél alapján ma bizonyítottan látják, hogy katonai rendről van szó.¹⁶ A dokumentum korántsem bizonyítja minden kétséget kizáróan, hogy az 1216-ban elhunyt Henrik császár a Latin Császárság hivatalos lovagrendjének szerepét szánta volna a sámsonitáknak, az azonban elgondolkasztó, hogy egy békés betegápoló rend mit kezdhetett volna a császártól ajándékba kapott garellai erőddel. Akárhogy is, a Sámson Rend nyugat-európai házainak okleveleiben csak a betegápoló tevékenységére vonatkozó utalásokkal találkozunk.

Azt a kevés információt, amit a rend birtokairól, ispotályairól tudunk, a pápai dokumentumok mellett épp az említett nyugati házak oklevelei őrizték meg. Thesszaloniké érseke, Guérin szülőföldjén, a flandriai Douai-ban alapított ispotályt a sámsonosok számára 1218 előtt,¹⁷ II. Balduin császár pedig 1244-ben adta át a namuri ispotályt a rendnek.¹⁸ A rend birtokai a Latin Császárság területén Konstantinápolyban és környékén, illetve a Thesszalonikéi Királyságban összpontosultak, ám lényegében hiányoznak a többi latin hűbéres államból és a velencei kézre került szigetekről.¹⁹ Jogosnak tűnik tehát az a feltételezés, amely szerint a rend kifejezetten az alapító császári családhoz és a vele jó kapcsolatot ápoló thesszalonikéi udvarhoz köthető, amelynek élén az özvegy thesszalonikéi királyné, Magyarországi Margit egykori bizánci császárné állt. Ez a megállapítás kézenfekvő választ nyújt a rend magyarországi megtelepedésének okait firtató kérdésre.²⁰ Valószínű tehát, hogy a Sámson Rend akkor tett szert magyarországi házaira, amikor 1215-ben II. András és Henrik latin császár unokahúga, Courtenay Jolánta között házassági kapocs létesült. A sámsonosok minden bizonnyal az új királyné kíséretében léphettek működésük új helyszínére. Ebben az esetben a rend megtelepedése mögött a magyar király latin orientációjának újabb megnyilvánulását láthatnánk.

Talán kevésbé valószínű, ám ugyancsak lehetséges az a megoldás, hogy a Sámson Rend magyarországi házait olyan rendtagok alapították, akik azelőtt II. András hazatérő nővére, Margit thesszalonikéi királyné környezetében éltek. Ha valóban így volt, akkor a sámsonosok 1217 után érkezhettek Magyarországra, amikor az özvegy királyné és kiskorú fia helyzete tarthatatlanná vált a Thesszalonikéi Királyságban.²¹ Margit 1223 előtt tért vissza a Magyar Királyság területére; az említett évben III. Honorius pápa szentszéki oltalom alá vette a korábbi császárné hatalmas kiterjedésű birtokait, amelyek az ország déli határvidékén terültek el.²² Lehetséges azonban, hogy Margit

¹⁵ Reg. Hon. III., II. 87. o. (no. 4088.)

¹⁶ *Stathakopoulos* 2006. 258. o.

¹⁷ *Wauters* 1875. 189–190. o. (no. 10.)

¹⁸ BEC 1871. 218–219. o.

¹⁹ *Van Tricht* 2011. 347. o.

²⁰ Uo. 419. o. A Latin Császárság és Magyarország kapcsolatairól lásd még *Bárány* 2013a.; *Bárány* 2013b.; *Bácsatyai* 2017b. 246–264. o.

²¹ Uo. 171. o.

²² VMHH I. 39. o.

már 1218-ban hazatért: testvére, a szentföldi kereszteshadjáratból megtérő II. András szárazföldi útvonalon, a Latin Császárság területén keresztül érkezett vissza királyságába, ami lehetőséget teremthetett arra is, hogy a támogatók nélkül maradt özvegy ősei földjén telepedjen le.²³

Hol lehettek a Szent Sámson Rend magyarországi házai? A kérdésre egyedül IV. Ince már említett 1244. évi oklevele adhat némi támpontot, amelyben a pápa saját védelme alá helyezte a rendet és megerősítette birtokait, köztük azokat is, amelyeket a Magyar Királyság területén birtokoltak. A birtokfelsorolás első, terjedelmesebb fele a Latin Császárságban található ingatlanokat tartalmazza.²⁴ Egyet közülük csak azért érdemes megemlíteni, mivel eddig nem tűnt azonosíthatónak a dokumentum legutóbbi kiadásának hibás volta miatt. Az Élie Berger által közölt szövegben azt olvassuk, hogy a néhai Bertrand *comes* házai és udvarházai is a rend birtokában voltak.²⁵ Az eredeti oklevél azonban nem hagy kétséget afelől, hogy a szóban forgó épületek valójában Bertold *comes*éi voltak,²⁶ akiben kétségtelenül Berthold von Katzenelnbogent, a Thesszalonikéi Királyság 1217-ben elhunyt régensét, Magyarországi Margit királyné támaszát ismerhetjük fel.²⁷ Mindez további bizonyosságot szolgáltat a Szent Sámson Rend és Margit környezetének szoros kapcsolatait illetően.

Ezután következnek a birodalmon kívüli házak, amelyek közül egyedül a már említett douai-i azonosítható teljes bizonyossággal. A felsorolásban feltűnik egy bizonyos *hospitale de Stregon* is, a hozzá tartozó kápolnával és temetővel együtt. A kifejezés vélhetően egy esztergomi ispotályt jelöl,²⁸ s megerősíti a fentebb már ismertetett sejtést, hogy a rend egyik magyarországi központját a királyság 12. századi fővárosában kell keresnünk. Vajon hol állt a szóban forgó ispotály? A magyar történeti irodalomban gyakran emlegetnek egy esztergomi fürdőt, amit III. Béla első felesége, Renaud de Châtillon lánya, Anna királyné alapított, s amelyet unokája, IV. Béla állítólag a johannita rendnek adományozott 1238-ban.²⁹ Könnyen arra gondolhatnánk, hogy a nevezett fürdőt a Szent Sámson Rendtől vette el az ifjú király a pápa által olyannyira kárhozottatott birtokvisszavételek idején, ám IV. Béla oklevelének szövegéből egyértelműen kiderül, hogy az már korábban is a johannitáké volt;³⁰ a királyné minden valószínűség szerint

²³ E lehetőség mellett szól, hogy II. András kérésére III. Honorius pápa már 1219-ben védelmébe vette Margitot és gyermekeit. Reg. Hon. III. I. 315. o. (no. 1905.)

²⁴ A helynevek azonosításához: *Van Tricht* 2011. 345–347. o.

²⁵ Reg. Inn. IV. I. 124. o. (no. 730.) Ugyanez olvasható a dokumentum legfrissebb kiadásában is: Act. Inn. IV. no. 15.

²⁶ Vatikán, ASV, Reg. Vat. 21., fol. 114r. A helyes alakot idézi *Dalleggio d’Alessio* 1953. 58. o.

²⁷ A Latin Császárság és vazallusainak bárói között nem találkozunk más Bertolddal. *Longnon* 1978. 244. o. A thesszalonikéi báró pályájához lásd *Todt* 2006.

²⁸ *Van Tricht* 2011. 345. o., 167. j.

²⁹ Pl. ÁMTF II. 285. o. és *Hunyadi* 2010. 37. o.

³⁰ 1238/1377: „Item confirmavimus eidem domui quedam balnea communia in Strigonio, que fecit fieri avia nostra, bone memorie domina Anna, secundum normam et libertatem a predecessore nostris eidem domui super hoc concessam.” CD IV/1. 109. o.

Szent János lovagjainak alapította az esztergom-tapolcai fürdőt, ahol csak a 15. század elején bukkan fel ispotály. Arra nézve tehát sajnos semmilyen támponttal sem rendelkezünk, hogy hol állt az esztergomi sámsonita rendház.

Az 1244. évi oklevélben egy másik Magyarországgal összefüggésbe hozható helységnév is szerepel: *Pellagrave*, ahol a rendnek háza volt. Az azonosítására tett egyik kísérlet az angliai Palgrave-vel hozta összefüggésbe a szóban forgó települést. A suffolki falu a páratlan értékű 11. századi összeírásban, a Domesday Bookban *Palegrava* alakban tűnik fel.³¹ Joggal feltételezhetjük azonban, hogy más betegápoló rendekéhez hasonlóan a Szent Sámson Rend házai is városias közegben jöttek létre, miként arra is volt példa – így Namur esetében –, amikor a rendtagok már létező városi ispotályokban rendezkedtek be. Tudjuk ugyan, hogy III. Henrik angol király 1257-ben Flandriai Margit kérésére védelmébe vette a konstantinápolyi Szent Sámson Ispotályt és birtokait,³² ebből azonban még korántsem következik, hogy a rend Angliában is rendelkezett volna házakkal. Szem előtt tartva tehát azt a tényt, hogy Magyarország volt az egyetlen európai ország, amelyről IV. Ince pápa a birtokok felsorolása kapcsán megemlékezett, minden jogunk megvan arra, hogy *Pellagravét* Székesfehérvárral azonosítsuk. A Magyar Királyság koronázóvárosát ugyanis a 11. század végétől éppen ezen a néven (*Belegrave*, *Bellagrava*) emlegették a keresztes hadakkal magyar földre lépő történetírók,³³ 1192-ben pedig *Bellegrave*ként tűnt fel a *Liber censuum* lapjain.³⁴ A várost az arab földrajztudós, Idrísi is B.l.g.rab.h-ként tünteti fel világtérképén. Az említett források a város nevének szláv formáját tartották fenn,³⁵ amelyet talán Fehérvár népes francia ajkú lakossága közvetített a külföldi kútfők felé. Korántsem indokolatlan tehát a feltételezés, hogy a Szent Sámson Rend II. András és nővére, Margit jótékonyágának köszönhetően a királyi városokban, a Szentföldre vezető szárazföldi zarándokút híres állomáshelyein: Esztergomban és Székesfehérvárott is megtelepedt; ispotályuk és házaik elhelyezkedéséről azonban forrásaink hallgatnak.

Láthattuk, hogy Szent Sámson Rendjének története szorosan összeforrt a Latin Császársággal; a rend mégis túlélte a keresztes államalakulatot, mielőtt a lassú enyészet

³¹ *Van Tricht* 2011. 345. o., 167. j.

³² CPR Henry III. IV. 579. o.

³³ Aachen Albert, az első keresztes hadjárat krónikása *Belegrave* alatt egyértelműen Nándorfehérvárt érti, amely Nincstelen Valter és Remete Péter kereszteseinek átvonulása idején bizánci fennhatóság alatt állt. Amikor azonban a keresztesek következő hullámát képviselő Gottschalk és Könyves Kálmán seregeinek összecsapásáról ír, Albert nem hagy kétséget afelől, hogy az ütközet helyszíne, egy ugyancsak *Belegrave* néven emlegetett hely, Magyarország belsejében található. (Hist. Ierosol., 46–47. o.) Az epizód természetesen Türoszi Vilmos krónikájában is olvasható, aki alaposan kiaknázta elődje munkáját; a vonatkozó helyen Vilmos egyenesen azt állítja, hogy *Belegrave* a Magyar Királyság kellős közepén fekszik. (Will. Tyr. Chron. I. 154. o.) Egy harmadik 12. századi krónikás, Deuili Odo világosan megkülönbözteti Székesfehérvárt Nándorfehérvártól. De prof. Lud. VII. 30. o.

³⁴ Liber Censuum I. 148. o.

³⁵ *Kristó* 1996. 170–172. o.

évei után végleg megszűnt volna. A Konstantinápolyból menekülni kényszerülő rendtagok Korinthoszban találtak menedéket. Fél évszázaddal később a korinthoszi ház mesterének kérését teljesítve V. Kelemen pápa az intézményt egyesítette a Johannita Renddel. A douai-i rendház már 1301-ben erre a sorsra jutott.³⁶ Nem tudjuk, hogy a rend mikor tűnt el Magyarországról; lehetséges, hogy a tatárjárás véglegesen elsöpörte. Korántsem biztos ugyanis, hogy az 1244. évi oklevélben említett magyarországi birtokok ekkoriban még ténylegesen a rend tulajdonában álltak; a dokumentumban foglalt görögországi birtokok között olyat is találunk tudniillik, amely már az 1220-as években elveszett a latinok számára.³⁷ Akárhogy is történt, annyi bizonyos, hogy 1244 után nem hallunk többé a rend magyarországi tevékenységéről.

Kevésbé ismert, hogy a tatárjárás után egy újabb, immár kétségtelenül katonai rend is megtelepedett a Magyar Királyságban: a spanyolországi eredetű Szent Jakab/Santiago Rend.³⁸ Magyarországi jelenlétükről még kevesebb információ áll rendelkezésünkre, mint a Szent Sámson Rend esetében. A szervezet a *reconquista* harcai közepette jött létre a 12. században,³⁹ s a Szentszék – látva az ibériai visszahódító háborúk sikereit – komoly szerepet szánt Szent Jakab lovagjainak a túlélésért küzdő keleti kereszties államok megsegítésében a 13. század derekán. IV. Sándor már 1257 előtt engedélyezte a lovagoknak, hogy évente egyszer gyűjtést rendezzenek, minden bizonnyal a szentföldi háború céljaira.⁴⁰

1266-ban hallunk először a Jakab-lovagok közép-európai hálózatáról: ekkor a rend szentszéki *procuratora*, Hugolinus – IV. Kelemen pápa bizalmas embere (*familiaris*) – németországi és magyarországi komtúrként (*commendator dicti ordinis in Alania et Ungaria*) tűnik fel.⁴¹ Hugolinus két Jakab-rendi testvért, Andrást és Jánost küldte Észak- és Kelet-Európába, akik nemcsak a német és a magyar rendtartományokban, hanem Dániában, Svédországban és Lengyelországban is gyűjtöttek a rend céljaira. Hogy e célok valóban a Szentföld felszabadításával álltak összefüggésben, csak a *collectorok* 1273. évi ajánlóleveleiből derül ki. Ekkor X. Gergely pápa újabb gyűjtést rendelt el, s parancsára Andrásnak, Jánosnak, valamint a hozzájuk csatlakozó Jakab és Miklós testvéreknek az esztergomi érseket is fel kellett keresniük, hogy átnyújtsák a pápa levelét, amelyben a főpapot a Szent Jakab Rend magyarországi házainak megvédelmezésére szólította fel.⁴² A németországi rendházak sérelmeit az olmtüzi püspöknek kellett orvosolnia.

³⁶ *Stathakopoulos* 2006. 262. o.

³⁷ *Van Tricht* 2011. 345. o.

³⁸ Az erre vonatkozó dokumentumok egyikét már Borosy András is észrevette, ám valószínűbbnek tartotta, hogy a forrás elírást tartalmaz, s valójában nem Szent Jakab, hanem Szent János lovagjairól, azaz a johannitákról van szó. *Borosy* 1987. 231.

³⁹ A rend történetéhez lásd *Lomax* 1965.

⁴⁰ *Lippert* 1889. 558–561. o. IV. Sándor pápa levelének kiadását ld. uo. 582–584. o.

⁴¹ Uo. 586. o.

⁴² Uo. 594. o. (MES III. 708–709. o.)

A veszélyes megbízatást teljesítő rendtagok 1273. évi küldetése valószínűleg nem járt sikerrel. Jó okunk van, hogy így gondoljuk: az 1266. és 1273. évi gyűjtésre vonatkozó okleveleket tartalmazó dosszié, köztük az esztergomi érsekhez és az olmützi püspökhöz szóló pápai levelek a salzburgi székesegyház káptalani levéltárában maradtak fenn; joggal feltételezhetjük tehát, hogy a misszió még azelőtt elakadt, hogy a levelek célba értek volna. A Salzburgban fennmaradt s ma Bécsben őrzött dokumentumok, amelyek a rend történetének modern feldolgozói előtt tudomásom szerint ismeretlenek,⁴³ szerencsénkre kétségtelenül igazolják, hogy a Szent Jakab Rend házakkal rendelkezett a Magyar Királyság területén.

Vajon milyen körülmények között telepedett meg a spanyol Szent Jakab Rend Magyarországon? A kérdésre két – egymást korántsem feltétlenül kizáró – választ fogalmazhatunk meg. Ismeretes, hogy a tatárjárás után IV. Béla király komoly szerepet szánt a Johannita Rendnek a királysága köré szőtt védelmi háló megtervezésekor. A Szörényi bánságot 1247-ben adományozta Szent János lovagjainak, akik a királlyal kötött szerződés értelmében valójában az ország délkeleti végeinek őrzését vállalták.⁴⁴ Bár közvetlen bizonyíték nem áll rendelkezésünkre, mégis kézenfekvőnek tűnik a feltételezés, hogy az egyházi lovagrend szörénységi birtokszerzését IV. Ince pápa közreműködése készítette elő; erre utal a pápa 1248-ban írt buzdító levele is, amelynek címettje a johanniták magyarországi preceptora volt.⁴⁵ A Szentszék és IV. Béla intenzív levélváltása arról tanúskodik, hogy IV. Incét – a magyar király szemrehányásai ellenére, amelyeket híres „tatár levelében”⁴⁶ olvashatunk – korántsem hagyta hidegen a mongolok által feldúlt ország sorsa s a Kelet-Európát továbbra is fenyegető mongol veszély. Talán nem tévedünk, ha a Szent Jakab Rend magyarországi felbukkanását is ezekre az évekre tesszük, és a pápai segítségnyújtás egyik megnyilvánulásaként értelmezzük.⁴⁷

Van még egy körülmény, amelynek fényében a fenti interpretáció még valószínűbbnek tűnik fel. A lehetőség megvilágításának érdekében azonban ismét a Latin Császárság felé kell fordítanunk tekintetünket.

II. Balduin latin császár 1243-ban második ízben utazott Nyugatra, hogy a keresztény Európa udvaraiban katonai segítséget kolduljon szétmorzsolódó állama megmentése

⁴³ *Rodríguez García* 2000–2001. és *Mur i Raurell* 2002. Az utóbbi szerző szerint a Szent Jakab és a Calatrava Rendnek voltak magyarországi intézményei (225. o.), ám IV. Miklós pápa általa idézett levele nem utal erre. *Vö. Reg. Nic. IV. I. 636. o. (nos. 4316–4317.)*

⁴⁴ *VMHH I. 208–211. o.*

⁴⁵ *Uo. 206. o.*

⁴⁶ *Uo. 230–232. o.* Az eredetileg datálatlan oklevelet Senga Toru meggyőzően datálta 1247-re. *Senga* 1987.

⁴⁷ A magyar történetírás korábban igazságtalanul vádolta a Szentszékét a mongolok elleni segítségnyújtás elhanyagolásával (*Szűcs* 2002. 113–114. o.), noha a johanniták magyarországi térnyerése mellett minden bizonnyal ezt a célt szolgálta az első magyar kardinális, Bánca nembéli István bíborosi kinevezése és legátusi megbízatása is. Jó okkal feltételezhető, hogy az utóbbi a kelet-európai államokban hirdett kereszties hadjáratl áll összefüggésben, amelynek célja a mongolok elleni védekezés volt. *Bácsatyai* 2018. 310–312. o.

érdekében.⁴⁸ 1245-ben részt vett a lyoni zsinaton, majd az év novemberében hűbérura, a pápa és IX. (Szent) Lajos francia király mellett találjuk Clunyben. Balduin császár töredékes európai itineráriumát Eloy Benito Ruano 1952-ben közzétett felfedezése helyezte gyökeresen új megvilágításba. A Szent Jakab Rend uclési levéltárában fennmaradt dokumentumok azokról a tárgyalásokról tudósítanak, amelyek a lovagrend vezetése és Balduin közt folytak a Latin Császárság megsegítéséről. Az egyeztetések az év őszén már bizonyosan megindultak: egyre inkább úgy tűnt, hogy Szent Jakab lovagjai lesznek az ellenségei által szorongatott császárság megmentői.⁴⁹ 1246 februárjában IV. Ince pápa arra kérte a rend nagymesterét, Pelayo Perez Correát, hogy fogadja el II. Balduin ajánlatát, s vonuljon háromszáz lovagja, kétszáz íjásza és ezer gyalogos katonája kíséretében Konstantinápolyba.⁵⁰

A nagymester kötélnék állt, s 1246 augusztusában a latin császárral együtt Valladolidban aláírta a szerződést, amely részletesen szabályozta a Jakab-lovagok kétéves konstantinápolyi szolgálatát. A megállapodás többek között azt is magában foglalta, hogy a rendet illeti a keleti hódítások ötóde, abban az esetben azonban, ha a lovagok maguk is részt vesznek a vállalkozásban, az új szerzemények negyedére is igényt formálhattak volna. A rend birtokába került volna a trákiai Vize város és Medes erődje, s a fővárosban is megfelelő ingatlanokra tett volna szert – többek között olyanokra is, amelyek a sebesült és beteg rendtagok lábadozását szolgálták volna.⁵¹ Kétségtelennek tűnik tehát, hogy a latin császár éppen azt a szerepet szánta a Szent Jakab Rendnek, amelyet elődei a Szent Sámson Rendnek – érdemesnek látszik tehát megfontolni azt a hipotézist, miszerint II. Balduin magát a Szent Sámson Ispotályt is felajánlhatta a spanyolországi lovagrendnek.

Akárhogy is történt, az már korántsem hipotézis, hogy a nagymester – bár a császárral kötött szerződés végül holt betű maradt – hamarosan valóban felkereste a Latin Császárságot, ahol magyarországi és lombardiai rendtartományokat is alapított. Erről tudósít legalábbis a Szent Jakab Rend nekrológiumának Correa nagymesterre vonatkozó bejegyzése, amelyet egy mára elveszett 15. századi kézirat tartott fenn.⁵² A fentiek tükrében úgy vélem, érdemes számolni azzal a lehetőséggel, hogy a Szent Jakab Rend a sámsoniták intézményhálózatára tartott számot Magyarországon. Ez az intézményhálózat természetesen aligha lehetett különösebben fejlett. A Szent Jakab Rend valószínűleg még a 13. század folyamán elveszítette magyarországi pozícióit; nem lehetetlen, hogy valós megtelepedésére nem került sor, s forrásaink csupán a Szent

⁴⁸ A császár második európai körútjának itineráriumához lásd *Longnon* 1952. 297–299. o.

⁴⁹ *Benito Ruano* 1952.

⁵⁰ Uo. 29. o.

⁵¹ Uo. 30–34. o.

⁵² „Imperium Constantinopolitanum transmeavit et ibidem Ungaria et Lombardia conventus nostros provinciales sibi subiectos constituit.” Uo. 28. o.

Sámson Rend egykori birtokaira formált feltételezett jogigényt tükrözik. 1273 után a Szent Jakab Rend nem bukkan fel többé Magyarországon.

A fentiek összefoglalásaképpen a következő állításokat tehetjük. Nem kétséges, hogy a sámsoniták magyarországi jelenléte II. András és a latin császárok harmonikus kapcsolatának köszönhető. A megtelepedésre azonban nemcsak a magyar király és Courtenay Jolánta esküvőjekor, hanem Magyarországi Margit thesszalonikéi királyné hazatérésekor is sor kerülhetett. A rendnek minden bizonnyal volt ispotálya Esztergomban, s igen valószínű, hogy Székesfehérváron is rendelkeztek rendházzal. A Szent Jakab Rend vélhetően IV. Ince pápa közreműködésének köszönhetette, hogy felbukkant a mongoloktól fenyegetett Magyarországon, ám elképzelhető, hogy a megtelepedéshez hozzájárult a II. Balduin latin császár és Pelayo Perez Correa nagymester között kötött 1246. évi szerződés is, amely jogalapot teremthetett a spanyol lovagok számára a magyarországi Sámson-rendi házak átvételére.

FÜGGELÉK

Laterán, 1244. június 6.

IV. Ince pápa oltalmába veszi a konstantinápolyi Szent Sámson Ispotályt és a Szent Sámson Rend Latin Császárságban és Európa más részein – köztük a Magyar Királyságban – található birtokait.

Eredetije elveszett. Bejegyzés regisztrumkötetben: Vatikán, Archivio Segreto Vaticano, Innocentius IV, Reg. Vat. 21. fol. 114r, no. 729.

Kiadása: Reg. Inn. IV., I. 124. o. (no. 730.); Act. Inn. IV. no. 15.

<Innocentius episcopus, servus servorum Dei> magistro et fratribus Sancti Sansonis Constantinopolitani. Annuere consuevit sedes etc., usque inclinati, ad exemplar felicitis memorie Innocentii, Honorii et Gregorii predecessorum nostrorum Romanorum pontificum, personas vestras et hospitale Sancti Sansonis, quod ad sedes apostolicam nullo pertinet mediante, sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus, specialiter autem regulam hospitalis ipsius per sedem apostolicam approbatam et libertates vobis liberalitate imperiali concessas et a bone memorie [...] Portuensi ac [...] Albanensi episcopis et I. tituli Sancte Praxedis presbitero cardinali tunc legatis sedis apostolice confirmatas, necnon Sancti Andree de Mangan., Sancti Georgii de Scutariis et Sancti Martini iuxta mare ecclesias et eas, quas habetis in insula de Oxia cum pertinentiis earundem, domum etiam de Obscura Valle, locum Constantie, hospitale de Caristim cum capella et cimiterio suo et aliis pertinentiis earundem, ecclesiam Sancti Georgii cum cimiterio suo, domos et curiam, que fuerunt comitis Bertoldi et de Saccas et de Guidot, casalia

cum capellis et pertinentiis earundem, domum de Caree cum molendinis et pertinentiis suis, castrum de Garela cum capella et pertinentiis suis, cimiterium Sancti Sansonis cum duabus capellis, cisternam post hospitale Sancti Sansonis constructam, possessiones et casalia, que habetis in insula de Skisico, et Mintagnoe, Pregum, Semonum, Valacumen, Lutrum, Sirtericum, Plantacum, Singelum, Singuionum et Manacum casalia cum pertinentiis earundem, ius etiam, quod habetis in piscaria de Lacu et de Diascele, Agridas, Catinien, Lagidra, de Panagia, Latassilia, de Agros et de Chierofactum casalia cum pertinentiis eorundem, monasterium de Panaie et domum de Vaes cum pertinentiis eorundem, hospitale quoque de Stregon cum capella, cimiterio et aliis pertinentiis suis, ecclesia Sancti Iohannis de Bosco et domo de Pellagrave et de Marcha cum pertinentiis earundem, domum de Duaco, quam bone memorie [...] Thessalonicensis archiepiscopus prout ex patrimoniali iure spectabat ad ipsum hospitale vero pia liberalitate concessit hospitale de Duaco cum capella, cimiterio et omnibus pertinentiis suis necnon possessiones, terras et redditus ac bona, que in Ungaria possidetis cum decimis, usuagiis, pascuis, possessionibus et aliis omnibus bonis vestris, sicut ea omnia iuste ac pacifice possidetis, vobis et per vos hospitali Sancti Samsonis auctoritate apostolica confirmamus etc. usque communimus. Ad indicium autem huius a sede apostolica protectionis et confirmationis percepte tria yperpera nobis nostrisque successoribus annis singulis persolvetis. Nulli ergo nostre protectionis et confirmationis etc. Si quis etc. Datum Laterani, VIII. Idus Iunii, <pontificatus nostri> anno primo.

BIBLIOGRÁFIA, RÖVIDÍTÉSEK

- Act. Inn. IV. Acta Innocentii Papae IV (1243–1254) e regestis Vaticanis aliisque fontibus. Ed. *Theodosius Titus Haluscynskyj – Meletius M. Wojnar*. Città del Vaticano–Romae, 1962.
- Albericus: Chronica Albrici monachi Triumphontium Chronicon. Ed. *Paulus Scheffer-Boichorst*. Monumenta Germaniae Historica. Scriptores XXIII. Hannoverae, 1874. 631–950. o.
- ÁMTF Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. I–IV. k. Szerk. *Györffy György*. Budapest, 1987–1998.
- ASV, Vat. Reg. Archivio Segreto Vaticano, Registri Vaticani
- Bácsatyai* 2017a. *Bácsatyai Dániel*: II. András angliai követei. *Történelmi Szemle*, 59. (2017) 4. sz. 621–632. o.
- Bácsatyai* 2017b. *Bácsatyai Dániel*: A 13. századi francia–magyar kapcsolatok néhány kérdése. *Századok*, 151. (2017) 2. sz. 237–278. o.

- Bácsatyai* 2018. *Bácsatyai Dániel: Személyi összeköttetések a Curia Romana és a magyar egyház között a 13. század közepén. Pármai Albert és Bánca István. Történelmi Szemle, 60. (2018) 2. sz. 299–323. o.*
- Bárány* 2013a. *Bárány Attila: II. András és a Latin Császárság. Hadtörténelmi Közlemények, 126. (2013) 2. sz. 461–480. o.*
- Bárány* 2013b. *Bárány Attila: Courtenay Róbert latin császár Magyarországon. In: Francia–magyar kapcsolatok a középkorban. Szerk. Györkös Attila – Kiss Gergely. Debrecen, 2013. 153–179. o.*
- BEC *Bibliothèque de l'École des chartes*
- Benito Ruano* 1952. *Benito Ruano, Eloy: Balduino II de Constantinopla y la Orden de Santiago. Un proyecto de defensa del Imperio Latino de Oriente. Hispania, 12. (1952) 3–36. o.*
- Borosy* 1987. *Borosy András: Egyház és honvédelem az Árpád-korban. Hadakozó egyháznagyok, szerzetes lovagrendek. Hadtörténelmi Közlemények, 34. (1987) 2. sz. 199–234. o.*
- Boroviczény* 1991–1992. *Boroviczény Károly-György: Cruciferi Sancti Regis Stephani. Tanulmány a stefaniták, egy középkori magyar ispotályos rend történetéről. Orvostörténeti Közlemények, 133–140. (1991–1992) 7–48. o.*
- CD *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis. I–XI. Ed. Georgius Fejér. Buda, 1829–1844.*
- CPR Henry III. *Calendar of the Patent Rolls of the Reign of Henry III. Vol. I–VI. Ed. Henry Churchill Maxwell Lyte. London, 1901–1913.*
- Dalleggio d'Alessio* 1953. *Dalleggio d'Alessio, Eugène: Les sanctuaires urbains et suburbains de Byzance sous la domination latine (1204–1261). Revue des études byzantines, 11. (1953) 50–61. o.*
- De prof. Lud. VII. *Odo of Deuil, De profectioe Ludovici VII in Orientem. Ed. and transl. Virginia Berry. New York, 1948.*
- Hist. Ierosol. *Albert of Aachen, Historia Ierosolimitana. History of the Journey to Jerusalem. Ed. and transl. Susan B. Edington. Oxford, 2007.*
- Hunyadi* 2010. *Hunyadi, Zsolt: The Hospitallers in the Medieval Kingdom of Hungary c. 1150–1387. Budapest, 2010.*

- Hunyadi* 2012. *Hunyadi Zsolt*: A Német Lovagrend a Barcaságban: régi nézetek, új megfontolások. In: II. András és Székesfehérvár. Szerk. *Kerny Terézia – Smohay András*. Székesfehérvár, 2012. 116–128. o.
- Kosztá* 1994. *Kosztá László*: Egy francia származású főpap Magyarországon. Bertalan pécsi püspök (1219–1251). *Aetas*, 9. (1994) 1. sz. 64–88. o.
- Kristó* 1996. *Kristó Gyula*: Székesfehérvár legkorábbi nevééről. In: A székesfehérvári Boldogasszony Bazilika történeti jelentősége. Szerk. *Farkas Gábor*. Székesfehérvár, 1996. 163–179. o.
- Kurecskó – Stossek* 1998. *Kurecskó Mihály – Stossek Balázs*: A Szent Sír Kanonokrend története Magyarországon. In: Capitulum I. Tanulmányok a középkori magyar egyház történetéből. Szerk. *Kosztá László*. Szeged, 1998. 83–114. o.
- Liber Censuum Le Liber Censuum de l'Église Romaine. Vol. I–III. Eds. *Paul Fabre – Louis Duchesne*. Paris, 1889–1952.
- Lippert* 1889. *Lippert, Woldemar*: Des Ritterordens von Santiago Thätigkeiten für das heilige Land. Beitrag zur Geschichte der Kreuzzugsbestrebungen des XIII. Jahrhunderts. *Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung*, 10. (1889) 553–597. o.
- Lomax* 1965. *Lomax, Derek W.*: La Orden de Santiago (1170–1275). Madrid, 1965.
- Longnon* 1952. *Longnon, Jean*: L'empereur Baudouin II et l'Ordre de Saint Jacques. *Byzantion*, 22. (1952) 297–299. o.
- Longnon* 1978. *Longnon, Jean*: Les compagnons de Villehardouin. Recherches sur les Croisés de la quatrième Croisade. Genève, 1978.
- MES Monumenta ecclesiae Strigoniensis. Vol. I–IV. Ed. *Ferdinandus Knauz* et alii. Strigonii, 1874–1999.
- Miller* 1990. *Miller, Timothy S.*: The Sampson Hospital of Constantinople. *Byzantinische Forschungen*, 15. (1990) 101–135. o.
- Mur i Raurell* 2002. *Mur i Raurell, Anna*: Relaciones europeas de las Órdenes Militares Hispánicas durante el siglo XIII. In: España y el „Sacro Imperio”. Procesos de cambios, influencias y acciones recíprocas en la época de la „europeización” (siglos XI–XIII). Ed. *Julio Valdeón – Klaus Herbers – Karl Rudolf*. Valladolid, 2002. 179–271. o.

- Pósán* 2019. *Pósán László*: Magyarország és a Német Lovagrend a középkorban. Debrecen, 2019.
- Reg. Hon. III. Regesta Honorii papae III. Vol. I–II. Ed. *Pietro Pressutti*. Romae, 1885–1895.
- Reg. Inn. IV. Les Registres d’Innocent IV (1243–1254): recueil des bulles de ce pape. Vol. I–IV. Ed. *Élie Berger*. Paris, 1884–1911.
- Reg. Nic. IV. Les Registres de Nicolas IV: recueil des bulles de ce pape. Vol. I–II. Ed. *Ernest Langlois*. Paris, 1886–1905.
- Rodríguez García* 2000–2001. *Rodríguez García, José Manuel*: El internacionalismo de las Órdenes ‘hispanas’ en el siglo XIII. *Studia Historica. Historia Medieval*, 18–19. (2000–2001) 187–209. o.
- Rubruck: Itinerarium William of Rubruck, Itinerarium ad partes orientales. Ed. *Anastasijs Van den Wyngaert*. In: *Sinica Franciscana 1. Itinera et relations Fratrum Minorum saeculi XIII et XIV*. Firenze, 1929. 164–332. o.
- Senga* 1987. *Senga Toru*: IV. Béla külpolitikája és IV. Ince pápához intézett „tatár-levele”. *Századok*, 121. (1987) 4. sz. 584–612. o.
- Stathakopoulos* 2006. *Stathakopoulos, Dionysios*: Discovering a Military Order of the Crusades: The Hospital of St. Sampson of Constantinople. *Viator*, 37. (2006) 255–273. o.
- Stossek* 2006. *Stossek Balázs*: A templomosok Magyarországon. In: Magyarország és a keresztes háborúk. Lovagrendek és emlékeik. Szerk. *Laszlovszky József – Majorossy Judit – Zsengellér József*. Máriabesnyő–Gödöllő, 2006. 181–194. o.
- Szűcs* 2002. *Szűcs Jenő*: Az utolsó Árpádok. Budapest, 2002.
- Todt* 2006. *Todt, Klaus-Peter*: Graf Berthold II. von Katzenelnbogen (vor 1183–nach 1217) im ägäischen Raum und im Nahen Osten. Ein deutscher Adeliger der Stauferzeit als Kreuzfahrer und Feudalherr im byzantinisch-fränkischen Griechenland. *Nassauische Annalen*, 117. (2006) 65–87. o.
- Van Tricht* 2011. *Van Tricht, Filip*: The Latin ‘Renovatio’ of Byzantium. The Empire of Constantinople (1204–1228). Leiden–Boston, 2011.
- Veszprémy* 2017. *Veszprémy László*: Zarándokok és zarándoklatok a 11. századi Magyarországon. In: Európa és Magyarország Szent László korában. Szerk. *Bárány Attila – Pósán László*. Debrecen, 2017. 57–70. o.

- VMHH Vetera monumenta historica Hungariam sacram illustrantia. Vol. I–II. Ed. *Augustinus Theiner*. Romae, 1859–1860.
- Wauters* 1875. *Wauters, Alphonse*: Exploration des chartes et des cartulaires Belges existants à la Bibliothèque Nationale à Paris. *Compte-rendu des Séances de la Commission royale d’Histoire ou recueil de ses bulletins, 4me série, Tome 2.* (1875) 79–138. o.
- Will. Tyr. Chron. William of Tyre, Chronicon. Vol. I–II. Ed. *Robert B. C. Huygens*. Corpus Christianorum Continuatio Mediaevalis 63–63a. Turnhout, 1986.

Dániel Bácsatyai

FROM SAMSON TO JAMES: TWO SMALL ORDERS OF KNIGHTS
IN THE KINGDOM OF HUNGARY IN THE 13TH CENTURY

(Abstract)

The research article deals with the modestly documented activities of two small orders of knights in Hungary. The Order of Saint Samson, founded by the Latin Emperor of Constantinople Henry of Flanders, had estates in Hungary. There are indications that the founder intended the healing Samsonites to be the official military order of the emperor. Their presence in Hungary was undoubtedly due to the harmonious relationship between Andrew II and the Latin emperors. Their arrival was possibly related to the wedding of the King of Hungary and Emperor Henry’s niece, Jolanta of Courtenay, but might also have been due to the return of Margaret of Hungary, Queen Consort of Thessalonica. The order certainly had a hospital in Esztergom, and it is very likely that they also had a priory in Székesfehérvár.

The other order, the Order of St James, founded in Spain, may have been able to establish itself in Hungary under the threat of the Mongols thanks to the intervention of Pope Innocent IV. Another possibility is that the Treaty of 1246 between the Latin Emperor Balduin II and Grand Master Pelayo Perez Correa may have contributed to its establishment and may have provided a legal basis for the Spanish knights to take over the houses of the Order of Samson in Hungary.

Dániel Bácsatyai

VON SAMSON BIS JAKOB: ZWEI KLEINERE RITTERORDEN IM KÖNIGREICH
UNGARN DES 13. JAHRHUNDERTS

(Resümee)

Die Studie befasst sich mit den spärlich dokumentierten Aktivitäten zweier kleinerer Ritterorden in Ungarn. Der vom lateinischen Kaiser in Konstantinopel, Heinrich von Flandern, gegründete Orden des Heiligen Samson besaß auch Ländereien in Ungarn. Es gibt Hinweise darauf, dass die auf Krankenpflege spezialisierten Samsoniten vom Gründer als offizieller Militärorden des

Kaisers vorgesehen waren. Ihre Anwesenheit in Ungarn war zweifellos auf die harmonischen Beziehungen zwischen Andreas II. und den lateinischen Kaisern zurückzuführen. Ihre Ansiedlung könnte nicht nur bei der Hochzeit zwischen dem ungarischen König und der Nichte Kaiser Heinrichs, Jolanta Courtenay, sondern auch bei der Rückkehr von Margarete von Ungarn, der Königin von Thessaloniki, erfolgt sein. Der Orden hatte sicherlich ein Priorat in Esztergom (Gran), und es ist sehr wahrscheinlich, dass er auch ein Ordenshaus in Székesfehérvár (Stuhlweißenburg) hatte.

Der andere Orden, der in Spanien gegründete Jakobsorden, konnte wohl dank der Mitwirkung von Papst Innozenz IV. in dem unter der Bedrohung der Mongolen stehenden Ungarn erscheinen. Es ist jedoch auch möglich, dass der Vertrag von 1246 zwischen dem lateinischen Kaiser Balduin II. und dem Großmeister Pelayo Perez Correa ebenfalls zu seiner Gründung beitrug und den spanischen Rittern eine Rechtsgrundlage für die Übernahme der Häuser des Samson-Ordens in Ungarn bot.

Dániel Bácsatyai

DE SAMSON À JACQUES : DEUX PETITS ORDRES DE CHEVALIERS DANS
LE ROYAUME DE HONGRIE AU 13^E SIÈCLE

(Résumé)

L'étude porte sur les activités peu documentées de deux petits ordres de chevaliers en Hongrie. Fondé par Henri Ier de Hainaut, empereur latin de Constantinople, l'ordre de Saint-Samson possédait des domaines aussi en Hongrie. Certains éléments indiquent que le fondateur voulait que les Samsonites soignants soient l'ordre militaire officiel de l'empereur. Leur présence en Hongrie était sans doute due aux relations harmonieuses entre André II et les empereurs latins. Leur installation a pu avoir lieu non seulement à l'occasion du mariage du roi de Hongrie et de la nièce de l'empereur Henri, Yolande de Courtenay, mais aussi au moment du retour au pays de Marguerite de Hongrie, reine de Thessalonique. Il est presque certain que l'ordre avait un hôpital à Esztergom, et il est très probable qu'il avait aussi un prieuré à Székesfehérvár.

Fondé en Espagne, l'ordre de Saint-Jacques de l'Épée devait s'établir en Hongrie alors sous la menace des Mongols grâce à l'intervention du pape Innocent IV, mais il est également possible que ce soit le traité de 1246 entre l'empereur latin Baudouin II et le grand maître Pelayo Perez Correa qui ait permis son établissement en fournissant une base juridique aux chevaliers espagnols pour reprendre les maisons de l'ordre de Saint-Samson en Hongrie.

Даниел Бачатьяи

ОТ САМСОНА ДО ЯКОВА: ДВА МЕНЬШИХ РЫЦАРСКИХ ОРДЕНОВ
В ВЕНГЕРСКОМ КОРОЛЕВСТВЕ XIII-ОГО ВЕКА

(Резюме)

Это исследование охватывает деятельность скромно датированных двух меньших рыцарских орденов в Венгрии. Орден Святого Самсона, основанный латинским императором Генрихом Фландрским в Константинополе, также имел поместья и в Венгрии. Определённые признаки указывают на то, что основатель предназначал роль официального военного ордена империи самсонитам, ухаживающих за больными. Их присутствие

в Венгрии несомненно благодарно гармоничным отношениям между Андрашом II.-ым и латинскими императорами. Их заселение могло произойти не только при свадьбе Иоланты Куртенэ, племянницы короля Венгрии и императора Генриха, но и при возвращении венгерской королевы Маргариты Фессалоникской. У ордена, конечно, имелся госпиталь (больница) в Эстергоме, и, по всей вероятности, у них также был монастырь и в Секешфехерваре.

Другой орден, Орден Святого Иакова, основанный в Испании, предположительно появился благодаря содействию Иннокентия IV.-ого угрозам монголов против Венгрии, но можно предположить, что заселению способствовал также и договор, заключенный в 1246-ом году между латинским императором Балдуином II.-ым и магистра Пелайо Перес Корреа, который мог создать правовую основу для испанских рыцарей на получение ордена домов Самсонов в Венгрии.

TARTALOM

	TANULMÁNY	
MOLNÁR ANDRÁS	Zala vármegye nemesi felkelő lovasezrede 1809-ben II. Tábori szolgálat és harctéri alkalmazás	3
	KÖZLEMÉNYEK	
BÁCSATYAI DÁNIEL	Sámsontól Jakabig: két kisebb lovagrend a 13. századi Magyar Királyságban	43
TŐSÉR MÁRTON	„Pre-ottomán” taktika. A könnyűgyalogság szerepe az anatóliai törököknél a 14. század elején	59
KÁNTÁS BALÁZS	„Szép napok” a Britannia Szállóban. Adalékok a magyarországi fehérterror egyik hírhedt irreguláris katonai alakulatának fővárosi atrocitásaihoz, 1919–1920	89
	MŰHELY	
KIS IVÁN	Hunyadi János 1446. évi stájerországi-ausztriai hadjárata. A hadjárat forrásainak kritikája és az eseménysor rekonstrukciója	117
KISS ATTILA – SZÖLLŐSY GÁBOR	A török nádpajzs védelmi képességének kísérleti vizsgálata nyíllövessel szemben	147
BODA MIHÁLY	A katonai erények a két világháború között Európában és Magyarországon	165
JOBST ÁGNES	Megjegyzések egy hontalanokból felállítandó hadsereg megszervezésével kapcsolatban. Az Európai Közös Véderő (European Defence Community) elképzelése	201
	SZEMLE	
SZUROMI KRISTÓF	Vérebek, barbárok, szamaritánusok. Az oszmánkép változatai a 16–17. századi Európában (<i>Polgár Balázs</i>)	217
HANÁK BÉLA – SZABÓ ANDRÁS PÉTER	Keresztvíztől sírkeresztig 1–2. Családi eseményekre szóló meghívólevelek Kassa város levéltárában (1526–1700) (<i>Mészáros Kálmán</i>)	222